

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési-pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	8 Kor
Félévre	4
Negyedévre	2
— Hirdetések díjszabás szerint. —	

Nemzetiségi kérdés.

Magyarország a saját fiai ütötte sebekből is vérzik, ráadásul a tétongó sebeket újra és újra felszaggatják soknyelvű polgárai.

Szerb, tót, ruthén, román stb. feleli, hogy a közös édes anyja szíve vérzik, ha fiai vad kegyetlenséggel tépik az emlőt, mely mindnyájukat táplálja; elfeledik, hogy a közös anyaföld tulságosan felparcellázva, főleg ha rabló garázdalkodással még ki is merítjük, sem a magyaroknak, sem másnak nem adhatja meg a mindennapit; elfeledik, hogy rút hálátlanság, ha azt a bölcsőt, melyben legédesebb álmainkat aludtuk — telperszeljük, de vészélyes is, mert könnyen tüzet fog az a ház is, melyben az egész család menedéket talál.

Kis-Küküllővármegye is több nyelvű lévén, itt is, ott is felüti fejét a nemzetiségi kérdés.

Nezzük van-e arra ok. Ugyanazon földnek polgárai, csak akkor versenyezhetnek, ha nem egyenlő jogokkal bírnak.

Menjünk, a törvényszék termeibe s kérdezzük meg a különféle nemzetiségű bírókat: minő előnyben részesül egyik a másik felett? az igazságos telet csak egy lehet: semmiben. Hogyan érezheti magát, mondjuk a szász születésű bíró többi kollégáival szemben elnyomottnak, hiszen ugyanaz a fizetése, ugyanaz a hatásköre, ugyanaz a kvalifikációja. Az igazságot kereső polgárság éppen annyi tisztelettel közeledik hozzá, éppen

úgy megnyugszik ítéletében, mint a többiében. Ő viszont egyformán ítél magyar, román és szász ügyében; mi különbség tehát a különféle ajkú polgárok között? Van-e ok arra, hogy egyik vagy másik elnyomottnak érezze magát?

Nezzük az ügyvédi kart, s nezzük éppen a megye székhelyén Dicsőszentmártonban. Megfordultam a járásbírósnál s láttam ott magyar, román, zsidó ügyvédet, s láttam azt is, hogy mindannyi egyforma elbírásban részesül, védi a román magyarajkú polgártársa ügyét, a magyar a románét, a zsidó mindkettőt és így tovább. Miben van itt egyik a másik felett, miben élvez a magyar többet, mint a román, vagy szász? s ha nem, amit nem, miért lehet ezeknek több panaszra okuk, miben érezhetik magukat elnyomottaknak?

Vagy nezzük a papot. Magam is az vagyok. Sokat figyeltem valjon részesülök-e előnyben román kollégámmal szemben. Soha sem tudtam észrevenni csak egy mákszemnyit is. Ezt, ha elfogulatlanul vizsgálódik, neki is észre kell vennie, be kell vallania.

Hol van tehát az ok a nemzetiségi kérdés hánytorgatására? hol van ok a panaszra? miben, hol rejlik az elnyomtatás?

Br. Eötvös azt mondja: ha nincs másképp láncunk, készítünk magunknak, hogy legyen mit csörgessünk. Nem magyarajkú polgártársaink is így cselekednek. A magyar hazában egyenlő jogok mellett képzelt láncokat hordnak. Ugy

van ok arra, hogy a szebeni Comite nemzetiségi delicián kérődhessék.

Ha van nemzetiségi kérdés, az a multból jön át és inkább a mindennapi érintkezésben nyilvánul, társadalmi kérdés és a társadalomnak is kell megoldania.

Erdélyben s így megyékben is legélesebb a román nemzetiségi kérdés; azonban nem tévedek talán, ha azt mondom, hogy már csak szörványosan, inkább átsajog a multból a fájó érzés.

Nem lehet tagadni, hogy a románok majdnem kivétel nélkül jobbágyok voltak, nem volt kellemes állapot — ámbár annak is voltak előnyei —, de nem volt-e velük éppen annyi magyar!

Ezek is külön kérdést esináljanak? Bizonyos elöteleteket még nem tudtak legyőzni, de nem tekintnek idegenbe, sőt boldogok, hogy a magyar haza polgárai.

Épen úgy ki van zárva a magyar közeletből, mint a románok, s ha azok jól találják magukat, miért nem román polgártársaink?! Előttük is éppen úgy nyitva áll az út a legmagasabb méltóságig, mint a többi nemzetiségűek előtt.

Vagy talán engedjünk meg némi korlátokat? A mit századok építettek, azt egy-két tized nem változtathatja meg teljesen.

Külömben is ki merné tagadni, hogy ma a jobbágy gyermek földes úrával egyrangú, s ha életrevalóbb, azt túl is szárnyalja. Ily körülmények között, ha a társadalmi életben némi nehéz

TÁRCA.

Ború után. . .

(Sulut metropolita költeménye)

Ború után jön a derű,
Az édesre a keserű;
Szerelemre mindig támad
Szomorúság, nehéz bánat.
Mióta világra jöttem,
Csak a paromat szerettem.
S hogy elhervadt életfája,
Oda szívem boldogságra.
Járhatok már akármerre,
Nehéz gond ül a szívemre;
Szomorúság, s hulló könyvek
Véget vetnek életemnek.
A hány pap van kolostorban,
Vagy remete, — jöhet sorban;
Bármennyit rám olvashatnak,
Vigasztalást nem adhatnak.
Fejedelmek minden kincsét,
Gyönyöreit reám hintsék,
S minden kéjét a világnak,
Még sem enyhül ez a bánat!
Nem talál irt fájdalomra,
Kinek nincs már életpárja.

Hallgass szívem, és ne könyezz!
Ne önts vért is könyeimhez.
Nincs gyászomnak vége-hossza,
A mi elmúlt, — nem jön vissza! . . .
Románból
Révai Károly.

Tompa Mihály hazafias költészete az elnyomtatás korában.

Verselni nem nehéz, — s alig találhatnánk ma embert, aki a versírás nemes mesterségét hosszabb, vagy rövidebb ideig, tanuló éveit alatt, vagy azután ne gyakorolta volna. — Van is poétánk bőven; termékeikből bőven kijut minden folyóiratunknak és laposkánkknak a maga része. Az olvasó vagy átfut műveiken, vagy figyelmen sem méltatja őket, — s ha költői művet akar élvezni, letűnt korok költőibez fordul és azoktól olvas. De hát miért? Mert nem mind költő, aki verset ír. Tulságosan felvilágosult korunk, tulságosan józan gondolkodásunk nem egy könnyen lelkesül; kedélyünket nyomottá teszik a megélhetés küzdelmei; az eszmék nem hevítnek; az anyag, a pénz, a jólét a kor vezéreszméi. E szerint korunknak nincsen hangulata s így nem is lehetnek igazi költői; mert a költő

nemcsak verset ír; hanem nemzetével együtt érezve saját hangulatának kifejezésével korának érzelmeit, hangulatát szólaltatja meg.

És a költő — hiszen akad ilyen ma is — nem korlátozza más, mint művészi ízlése és a költészet örök érvényű törvényei. Szabadon zenghet nemes eszmékről, dicső tettekről, hősi erényekről, a legszentebb honszerelemről; elpanaszolhatja szíve bűját, keseregnet a jelen sivárságán, biztathat a jövő reményével. — ha dicső multunk halhatatlan alakjait választjuk magunknak mintaképül; szabadon ostorozhatja azt, aki ellenségünk volt, vagy meg ma is az; kikelhet a felülről jövő igazságtalanság, jogtalanság ellen: törvény védi a szó, a sajtó szabadságát és korlátait nagyon tágra szabja.

Oh, milyen másként volt ez pár évtizeddel ezelőtt! Ha ma tiszteletet érdemel a költő, akkor méltán illeti tisztelet és hálás kegyelet az önkényuralom korszakának költőit. — Akkor vigasztalni burkolt szavakban a szegény elnyomtat nemzetet, mikor egy hazafias szó hónapokra terjedő vizsgálati fogságot eredményez; akkor gúnyolni — csak a sorok között olvashatóan — elnyomtatunkat, mikor ez a gúny felségsértési pört zúdít a gúnyolódóra; akkor biztatni a hazát egy jobb jövő reményével, mikor a gendarmerie már a remény szóban is titkos

ség forog fenn, azt minden gondolkozó és a lélektanban némi jártassággal bíró fő, természetesen találja. Ha a régi földes úr most is egy kisse merev, az nem lehet ok a panaszra, az elnyomatás keserű érzetere; azt csak az idő maradványával lehet és kell tekinteni, de abból nemzetiségi kérdést kovácsolni nem szabad. Az idő maradványa a szélesebb körű társadalmi érintkezés szegletessége és nehézsége is.

Nem volna szabad például — farsang levén, beszélhetünk arról is —, hogy külön nemzetiségi bálok, mulatságok rendeztessenek. Egy hazának egyenlő jogú polgárai mulathatnának együtt is. S ha nem? okát ismét a multban kell keresni, de nemzetiségi kérdésre felfújni nem szabad.

Egyik és fő oka, mert még mindig az ó nap-tár szerint igazodnak.

Másfelől tagadhatlan a következő jelenség is. Ha bemegyünk valamely nyilvános helyiségbe s ott figyelünk, mit fogunk látni? különféle csoportok vannak, egyik asztalnál magyarok, a másiknál románok. Jön egy új vendég s aszerint csoportosul, amint magyar vagy román. Nem akarom kiszínezni e képet, hogy például a magyar kicsinyléssel, a román gyűlölettel tekint a nem magaféle csoportra. Hat így a nemzetiségi kérdés nem megoldatik, hanem kiszélesítetik, kiélesedik. Ez senkinek sem állhat érdekében.

Legyünk a szó nemes értelmében liberálisok, akkor a többajkú polgárok szíve összedobban a közös haza szeretetében. Vigyük be az érzést a családba, a társadalomba, a mindennapi érintkezésbe, s akkor nem a szétvonás, hanem az együvértartozás fogja uralni a lelkeket; akkor nem lesz szükség §-okra, ezekkel különben is ritkán lehet a szívhez jutni!

Az erősebb nem leereszkedőleg, nem bántólag, megalkozóan, hanem igazi liberálissal nyújtsa kezét a gyengébb felé; az igazi szeretet útát tör a legelzárkózottabb lélekhez, megnyitja, megmészesíti azt s viszont érzelmet fakaszt abban.

Nem hatalmi, hanem liberális politikát üzünk a nemzetiségi kérdésben s rövid idő alatt önmagától elenyészik. (Hiszen e tekintetben nincs baj, sőt talán igen liberálisak voltunk. Szerk.)

Sorompói.

Katholikus sajtó és a hitelet.

A sajtó hatalmas erővel működik, úgy jó, mint rossz irányban.

A kath. sajtó nemes és nagy horderejű hivatásáról, a németországi boldogító hitelet fényes tanúságot tesz.

A sajtó által nemcsak Franciaországban s szegény Magyar hazánkban, — hanem az egész világon: lelkiismeretlen, önző, csalfa lelkek olyan pusztítást visznek véghez minden téren, hogy azt leírni nem lehet.

„Az iratok ellenében iratokkal kell védekezniük” tanítja a nagy és bölcs XIII. Leo.

XIII. Benedek szent pápa szerint:

„A tudatlanság minden rossznak kútfeje, kivált azokra nézve, kik kezi munkával foglalkoznak.”

Valóban, ha főképpen a szegény munkások, a rossz sajtó útján a gyilkoló merget mindig szívják magukba, — s mindig csak a hit kibebizetését, a hitelenség dicsőítését hallják, a sok rágalomra nem tudnak megfelelni s kath. hitvédő iratot nem is olvasnak, — lehet-e esodálkogni, hogy ha a gonosz ellenség teljesen hatalmába keríti a keresztény lelkeket.

A tudatlanság mellett meg van a szegénység is.

A szegénységgel kapcsolatosan a népzagotok serény munkája folytán, a hitelenség is mindinkább terjed — s ezzel kapcsolatosan a szocializmus.

Erre kedvező alkalmat nyújt egyes üzérkedő emberek lelketlen eljárása, — akik a szegény nép tudatlanságát felhasználva, csekély ingatlanától néhány koronáért megfosszák, — a mi nagy részben főképpen a szegény székely néppel meg is történt.

E mellett a kepe, párbér, stola stb. közterhek miatt a papok és tanítók a néppel viszálykodásban élven, valláserkölési és közművelődési téren kevés eredményt tudnak felmutatni, míg ellenben a népbolondítók könnyen eltérnek.

Valódi keresztény szociális tevékenységre van szükség, hogy a lelki- testi betegeknek és

szenvedőknek némi enyhítő szert lehessen nyújtani.

A szegény embernek egyedüli vigasza és kincse az üdvözítő Jézus szent hite; ha ettől meg van fosztva, — a nyomornak állandó rabja.

A hitetlen és éhes ember minden rosszat képes elkövetni, az bizonyos.

Mig ellenben a hívő keresztény az élet keresztjét önmegadással hordja.

„Szegénynek drága kincs a hit,
Túrni s remélni megtanit;
S neki mig a sir rá nem lehel,
Mindig túrni és remélni kell.”

Arany.

A hit drága kincsének fentartását és ápolását, a mai korban különösen a sajtó által érhetjük el, úgy, hogyha az isteni és felebarátai szeretet törvényét mindenkor szemünk előtt tartjuk.

Hála az isteni Gondviselésnek és a Szent-István-Társulat nagyérdemű vezető férfiainak, régi óhajom, melyet a nyilvánosság terén is kifejeztem (M. Á.-ban 1891. nov. 1-én, Társulati Értesítőben, 1893. jan. sz.) hogy a Társulat a nép és ifjúság részére 1 ft. tagsági díjért adjon jó könyveket, megvalósult.

Ugyanis, aki pártoló tagja a Szent-István-Társulatlak 2 koronáért 40 ivnyi terjedelemben kap igen értékes műveket.

Nagyon kívánatos, hogy minél több pártoló tagja legyen az áldatosan működő Társulatlak.

Ezen célt nagy részben ellehetné érni az által, ha a nagyméltóságú püspöki kar bölcs intézkedéseiből minden egyes plebánia pártoló tagja lenne a Szent-István-Társulatlak.

Ez által a hívek a becses könyveket, idővel mindenütt megismerik és megszeretik.

Kívánatos továbbá minden kath. hitközségben nép- és ifjúsági könyvtárt szervezni.

Ez is a fenn jelzett Társulat által lehetne legegyszerűbben megvalósítani, azáltal, hogy minden egyes hitközség vagyoni állapota szerint pl. 5—15 koronáig terjedő összeget fizetne éventén a Társulatlak, — melyért a Társulat állandóan eszmélő s szívmérsítő könyvekkel gazdagítaná a hitközségi könyvtárakat.

összeesküvés nyomát látja; politikai lapokban magyar politikát tárgyalni, mikor az nincsen; szépirodalmi lapokat alapítani, mikor azokat már a második, harmadik füzetnél betiltják; költőnek, írónak lenni ilyen korban, amily nehéz, ép oly nemes és szép hivatás. Akkor művelni irodalmunkat, akkor vinni előbbre hazafias költészetünket, mikor a esch-morva cenzor vörös plajbász és az osztrák zsandár szuronya akarja megtanítani a magyar nemzetet arra, hogy fedje multját, ellenszenvét, nemzetiségét — és önmagát megtagadva szokjék annak a kéznél eszokolgatásához, amely mindenéből kifosztotta, büntársa segítségével maga alá teperte, amely a magyar hazaszeretetet egy neki idegen összhaza fogalmához akarta kapcsolni; költőnek lenni ily körülmények között olyan feladat, amelynek betöltését mi, szabadabb kor gyermekei csak nehezen tudjuk megérteni és méltányolni.

Ennek a korszaknak legkiválóbb költőjével akarok foglalkozni; előbb azonban röviden vázolnom kell azokat a viszonyokat, amelyek költészetet oly különös jellegűvé tettek. Azt hiszem felesleges munkát végeznék, ha a szabadságharcnak leverését követő nagyon is ismeretes politikai viszonyok tárgyalásába boesátkoznám; csupán irodalmunkat egészen közelről érdeklő dolgokat kell ismertetnem.

A felülkerekedett osztrák hadudom legelső intézkedései a béke és rend helyreállítása érdekében: az akasztás, lövetés, bebörtönzés, perbefogás éppen elégséges okok lehettek volna arra,

hogy költészetünk elhallgasson. Az író, a költőt lázítóknak tekintették; Garay és Vörösmarty törvényszék elé kerültek s alig tudtak megmenekülni a bebörtönzéstől; Erdélyi, Tompa, Arany és Jókai büjkáltak; Csengerit és Keményt Pestre internálták; Kerényi, Jósika, Eötvös, Szalay, Horváth, Csernaton, Pulszky a külföldön kerestek menedéket. És egyidőre elhallgatott irodalmunk, mert el kellett hallgatnia; megfagyott az ajkakon a szó, megdermedt a tollat tartó kéz, esirájában nyenyedt el a gondolat, az eszme, a fektelen, a kegyetlen önkény alatt. Hogy pedig csakugyan elaludjék a magyar költészet, amelynek — mint Wienben vélték — a „lázasadás” előidézésében a legnagyobb része volt, elvették az örök emlékü márciusi idus legszebb vívmányát, a sajtószabadságot és beállították helyére a minden idő és minden ország legostobább cenzuráját. Ez a cenzura addig, amíg Maecchio volt a pesti katonai parancsnok, az ő humanus gondolkodása miatt nem fejtette ki rideg korlátoltságát és ekkor indul meg első irodalmi vállalatunk a szabadságharc után: Szilágyi Sándornak „Magyar Emléklapok 1848—49-ből” című folyóirata, amelybe úgy a pesti, mint a vidéki írók bőven küldtek dolgozataikat. Mikor Heyntzl került Maecchio helyére a cenzura szigorúbb lett. A kormánynak polgárvá való átalakításával a gyanakvó Protmann került a rendőrség és esendőrség élére, mint mindenható parancsnok, s ekkor folytak igazán a cenzura garázdálkodásai: Szilágyi Sándor folyóiratait

egymásután tiltják be; sajtóbiroság elé ideznek egy szerkesztőt, mert lapjába királyi tanácsost írt, holott az eszázrét kellett volna írnia; a cenzor töröli egy cikkből ezt a mondatot: „A huszár meghal a királyért,” mert a huszárnak csak a eszázárért szabad meghalnia; Kemény egy vidéki úri aszonytól friss cipőt kap, mert tudják, hogy szereti, de csak rendőri segédiettel élvezheti azt, miután alaposan megvizsgálták, hogy nincs-e benne valami összeesküvésnek fontos okmánya; elkobozzák azt a naptárt, amelynek jellege: „Él magyar, áll Buda még”; azzal fenyegetőznek, hogy harminc író vertörvényszék elé állítanak. S az így megfenyegetett, meggyötört írói gárda mégsem riad vissza: áhvéven irnak Jókai (Sajó), Ráth György (Rátkai), Tompa (Rém Elek lakóhelyének, Kelemérnek megfordítása), nevük kezdő betűjét használják Arany, Gyulai s a többiek; de irnak, mert tudják, hogy a nemzet várja soraikat, várja a biztatást, vigasztalást, — és ők önfeláldozó készséggel teljesítik magasztos hivatásukat.

A megezenzúrozott költészet szabadságban nem tehette azt a hatást, amelynek elérése a költők célja volt, s azért más utat keresnek. Heinének Liszthez intézett sorai:

Anständige Bestien sind es doch,
Die euch im Felde überwunden

azt a gondolatot adták íróinknak, hogy a külföldön nyomással ki műveiket, amelyeknek kiadását itthon a cenzura nem engedte meg; ez megbizottjuk, Kertbeny, oly önkényes változtatá-

A kath. sajtó és hitélet érdekében kívánatos volna egy nemescélű közművelődési egyesület alapítani azon célból, hogy a szegény nép és ifjúság minél több jótéteményben részesüljön.

Jól tudom, hogy az egységben van az erő és hatalom.

Ugyanezért, az új egyesületet, illetőleg társulatot a Szent-István-Társulattal szoros kapcsolatban a nagyméltóságú püspöki kar védnöksége mellett lehetne szerény véleményem szerint célszerűen megalapítani.

A nagyérdemű Társulat jeles tisztviselői a nagytudományú alelnök úrtól kezdve, — megfelelő tiszteletdíjért, az új társulatnak szintén tisztviselői lennének; — a társulati pénztár a Szent-István-Társulat pénztári hivatalánál lenne elhelyezve.

Ezen társulatnak a Szent-László-Társulat példájára, hármas célja lenne: 1-ör, a Szent-István-Társulat kiadványait állandóan terjesztetni, — s a kath. sajtónak általánosan minél több pártfogót szerezni; 2-or kath. írók, tudósok, művészek kiképzését ösztöndíjjal adományozásával elősegíteni; 3-or Nagytehetséggel bíró szegény és árva fiúknak neveléséről és oktatásáról az elemi iskolától kezdve gondoskodni.

Társulati rendes tagsági díj lenne egy, pártoló tagsági díj öt korona évenként.

Az alapító tagok 100 koronától felfelé tettség szerint többet is fizethetnének.

Műhé József.

(Folyt. köv.)

†

Zsigmond (Dsig) Gusztáv

1872. aug. 28 — 1905. febr. 3.

Pár évvel ezelőtt minden nap megfordultam a kolozsvári közös temetőben, a Házsongárdon. Ez a város legszöndösebb része. Meghatottsággal tér vissza onnan akárki. Tekervényes oldalain a napnak minden órájában különböző a fekete gyászocsi, bánatos gyászoló sirva, zokogva, megtörtén haladnak nyomában. Most egyedül voltam. A árva borított sírhantak kö-

sokkal élt, hogy a további kísérlettel visszariadtak. Kéziratban kezdték terjesztetni műveiket; de Tompa egyik költeménye miatt hosszas vizsgálati fogságba kerül, iratait elkobozzák úgy, hogy azoknak csak egy részét kapja nagy későre vissza és csak Albrecht magán kegyelmé menti meg a börtöntől, amelyet Jókai, Tóth Kálmán, Falk s még akárhány író nem tudott elkerülni. És mégis írniok kellett!

A költő lelkének érzéseit, amelyek nemzeteivel közösek voltak, ennyi zaklatás közepette sem tudta rejtve tartani, meg kellett azoknak nyilatkoznia.

De hogyan?

A cenzura kijátszásával, félrevezetésével; arra a tanulatlanságra — mondjuk — bárgyaságra számítva, amely ezeket a tudákos, nagyképűkötő cenzor urakat jellemezte. Jókai történeti beszélyeibe mindenki értette a rejtett célzásokat, csak ezek a jó urak nem; honnan tudták volna, hogy Falk kínai és japán ügyek tárgyalásával honi állapotokat rajzol; hogyan sejtették, hogy Pákh „Hunyadi János“-a, melynek ők csak az elejét és végét nézték át, amint arra a szerző maga is számított, a közepén hatalmas gúnyirat épen az ő rendőri szervezetük ellen; hogyan láthattak volna Tompa természeti képeiben, bibliai történeteiben a hazai állapotokra való vonatkozásokat; honnan tudhatták, hogy „A madár“ a haza és „fiai“ a költők? Pedig ezt mindenki tudta, értette, érezte, csak a cenzor nem, — Istennek hála! nem!

zött kerestem egyet. Rá is akadtam. Ott feketélt a sírhalom, hová lebecsajtották, a hol eltemették a fiatal vicei papot, Zsigmond Gusztávot.

Évek hosszú során át nem láthattam jósa-gos arcát, baráti közelségét nélkülözni kellett. Eljöttem most a viszontlátásra, hogy néma sírjánál bucsút vegyek tőle.

Lelkem elszakad a jeltelen sír mellől, ott röpköd, ott járkal a paplevelő levitái között, beszél a Herkules erejű ifjúval, kit mindenki szeret, ki mellett a legártatlanabb arcú klerikus sem haladhat el anélkül, hogy rá ne mosolyogjon, hogy vidáman ne köszöntse.

Ott vagyunk a gyulafehérvári növérek takaros kis templomában. Ünneplő nagy nap van. Zsigmond Gusztáv első szentmiséjére jött, gyült ide a város s meghatottsággal néz mindenki az első padban térdeplő ősz párra. Lehet-e valaki boldogabb az édes apánál, anyánál, kiknek szíveleke furdik az örömben? És most itt állok a fagyos göröngyök előtt. Valahányat megöntözte az édes jó anya könnye. Az apa csak azért nem kísérhette el szívének magzatát az utolsó útra, mert a szomorú hír, fiának fájo halálhíre ágyba döntötte a gyöngye öreg embert,

Szívémet összeszorítja, lelkeembe markol a kegyetlen valóság. Lehet-e valaki bánatosabb, szomorúbb, lesújtottabb az édes apánál, anyánál? Azt gyászolják, siratják keserves sirással, kire egyedül támaszkodhattak volna öreg napjaikban.

Csik-Somlyónak népe szomorúsággal veszi az értesítést, hogy meghalt az az ifjú pap, ki annyi szeretettel, odaadással és igazi tudással látta el az egyházközség ügyeit az öreg princi-pálisnak Bodó Alajosnak oldalánál. Taploca községe is megsiratja a feledhetlen ekszpozitus káplánt, a példás életű, mélyen vallásos és buzgó lelkipászort.

Mit szólnak a vicei hívekhez? Kimondhatlanul szerettek, szavait, tanácsát követték és pár év alatt óriási lendületet vett a máskülönbén is vallásos nép lelki élete. Nem áll az oltárnál az ő kedves papjuk; nem szól már szívükhöz

Ma csinosnak talánok; de különösebb jelentőséget, célnatot nem keresnénk ebben az egyszerű kis költeményben, a melyet Arany 1857-ben Hollósy Kornéliához intézett:

Egy nép lakik túl tengeren,
Hol délre lejt az Alpok atja.
Hol fűszeres völgyronáság
Az erdős Appennint uralja.
Hajdan dicső nemzet, ma rab: —
S hogy láncra csörgésit ne hallja,
Énekkel űzi bús nesztét.
S az ére igát enyhíti dalja.
Oh, hát dalolj nekünk! . . .

Ilyen lett ennek az időnek hazafias költőszete. Képekben, allegóriában szólnak költőink a hazáról; elpusztult vár, letarolt erdő, kidülő terepelyes fa a haza képe: a természet képeiben a haza állapotát festi a költő; s alig keletkezik költemény, amelyben egy versszak, egy mondat, egy odavetett szó ne célozna a közviszonyokra.

Ennek a rejtelmes, képletes, célozgató költészetnek legkimagaslóbb alakja: Tompa Mihállyal óhajtok most foglalkozni. Sorra veszem ez időből származó költeményeit, hogy rejtelmeket feltárva, célozgatásait bemutatva, jelképes, allegorikus előadásmodjukat megmagyarázva megértsük és méltányolni tudjuk kültönk művészetet. „A gólyához“ című költeményével nyitom meg a sorozatot, mert épen ennek a költeménynek következményei tették hazafias költészetét még burkoltabbá.

Riszner Ödön.

(Folytatása köv.)

melegséggel teljes csengő édes hargja. Megszűnt dobogni a szív, a vicei pap szíve, nem mosolyog rájuk a mindig derűs szempár; a sír öleiben pihen a feledhetetlen lelkipásztor.

Mennyi keserűség rövid néhány sorban. A jóbarát is letörli könnyeit. Csak lopva, titokban teszi, hiszen az ő keserű fájdalom méreteiben nem lehet hasonló a szülőik gyászához, az árva hagyott hívek szomorúságához. Jóságos Isten, viseld gondját a kesergő szülőknél, hallgasd meg zokogó imádságát hűveidnek, kik Zsigmond Gusztáv lelki nyugalmáért esdekelnek szent színed előtt.

Csak úgy véletlenül léptem át a kolozsvári szent Mihály templom küszöbén. Lobogó gyertyák között állott a ravatal. Casula volt a koporsóra terítve, kehely állott a ravatal tetején. Ki halt meg, kit temettek közelebből? Megtudtam. Zsigmond Gusztávot, a fiatal vicei lelkész. Felsírt az én lelkem. Együtt készültünk a papi állásra. Egyszerre hagytuk el az alma mater falait. Egyidőben léptünk a munka terére. Ő erős fizikum, én egy gyöngye gyermek. Én még élek Istenem kegyelméből és az ő ravatalánál én is zokogom: Absolve Domine animum famuli tui.

32 esztendő nyomta az erős vállakat, és erős fizikoma nem tudott megküzdeni a makacs gyomor-bajjal. A Karolina országos kórház falai közé jött, hogy az emberi tudás segítségét is kikérje, igénybe vegye. Orvosai sem gondoltak a gyors elmulásra. Műtét előtt állott, de már azelőtt lehunyt a szemek örökre. A gondos ápolás nem segíthetett rajta. Csak egy bizalma volt. Istené vala utolsó napjainak is minden perce. Kibékült Ő vele.

Boldognak mondanám halálát, ha nem tudnám, hogy halálos ágyán is hányszor sohajtott a szülőinek nevét. Elment. Itt hagyott. Isten vedelje áldott lélek. Imádkozzál öreg szüleidért és mérettünk is Jézus trónja előtt.

O.

A szövetkezetek a nép életrevalóságának az iskolái.

Mióta e becses lap által is vezetett katolikus társadalmi tevékenység megindult, sokat gondolkoztam, hogy a szövetkezetek kérdése miként mehetne előre. Mert kérem, könnyű beszélni és írni. Az elméleti fraízisok szétröppennek a levegőben, mint a buborék s a végeredmény semmi. Mindazonáltal nem kell és nem szabad félni ennek a kérdésnek nyilvános megbeszélésétől.

„Egyesült erővel“ működünk! Erre int bennünket az idők kenyszerűsége. A ninesenséggel ördöge. Repedező társadalmunk szellemi zűrzavara, a tömegnyomor egyre növekvő örvénye! Tudva levő dolog, hogy nines veszedelmesebb forradalmár, mint az éhségtől kongó gyomor!!

Én a gyakorlati kivitelre helyezem a főszólyt. Erős, tevékeny akaratúaké a jövő. Azoké, a kiket, a munka felelőn el nem lankaszt, csábítás el nem tántorít. Nem ér semmit sokat beszélni, minden dicsőséget magának arrogálni s s végeredményképp semmit se csinálni. All ez különösen azokra nézve, a kik a nép közt működnek.

Ma a pap azon ürügy alatt, hogy békét akar élvezni, nem mentheti ki magát ezen óriási szociális felelősség alól. Nem vonulhat a penitencia ürügye alatt a barátokostorba, vagy a keserűségbe. Ez mind szép. szubjektive erényes tett, de nem termékeny. Csak ez úton haladva hivatását nem tölti be úgy, a hogy kellene. Mert ma a lelkész kedésen kívül egy óriási terrenum

másul bevén elhatározta, hogy a rendkívüli közgyűlést az elnöki tisztek betöltése végett február hó 22-én megtartja, kibocsátván erre a szokásos meghívót és hogy az elnökválasztó gyűlést Imets F. Jákó tiszteletbeli elnök fogja vezetni. A jegyzőkönyv hitelesítésére Tamási Aron alelnök, Imets F. Jákó t. elnök és Kovács Lajos kérték föl, a gyűlés ezzel 5 óra 35 perccor bevégeződött.

— **Eljegyzés.** Szemlér Ferenc, a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimn. tanára, a kiváló tehetségű poeta, lapunk munkatársa f. hó 4-én eljegyezte Lendvay Mária székelyudvarhelyi állami polgári leányiskolai tanítónőt. Öszinte szívből gratulálunk!

— **A Gyulafehérvári Kath. Kőr** második családi összejövetelét saját helyiségében ma este 7 órától kezdődőleg tartja. Lesz zene, ének, társasjáték. Ételekről és italokról gondoskodva van.

— **Katholikus Legényegyesületünk** színelőadással egybekötött estélye febr. 5-én zajlott le az „Európa” helyiségeiben. Készakarra mondtuk, hogy „zajlott le”, mivel ritkán van alkalomunk Gyulafehérvárt az estélyeken oly nagy közönséget látni együtt, mint a mekkora ezen alkalommal összesereglett. Meg is érdemelte a szokatlanul nagy érdeklődést úgy az Örök törvény, Csiky Gergelynek előadásra kiválasztott darabja, mint a műkedvelők művészi játéka. Nem kívánunk magával a darabbal foglalkozni, csak jelezzük, hogy azok közé a modern darabok közé tartozik, melyek erős ütköző pontjaikkal a figyelmet mindvégig lebilincselik. Annál nagyobb elismerés illeti tehát azokat, akik vállalkoztak arra, hogy ezen érdekes kérdéseket felvető mű szépségeit tolmácsolják. Teljes méltánlással kell adoznunk, hogy ezt a feladatot oly derekasan meg is oldották. A nők közül a legnehezebb feladattal Stömpel Jánosné (Orláthyne), Müller Annuska (Orláthy leánya Szilvia), Müller Teresi (Orláthy elvált neje) állottak szemben, melynek mind a hárman oly jó megfelelték, hogy szakbeli színészeknek is hecsületére vált volna es játékkukkal sürü tapsokat arattak. A többi szereplők u. m. Vincze Ilonka (Judith), Semsch Annuska, Grund Lujzika, Paszku Angel, Semsch Teresi, Kratochwil Olga kisebb-nagyobb szerepekhez képest dieseretre méltólag hozzájárultak a siker kivívásához. A férfiak is egytől-egyig kifogástalanul játszottak. Különösen fel kell említenünk Riszner Ödönt (Orláthy törvénytékeli elnök), Kárpiss Jánost (Szentgróthy), Szilágyi Józsefet (Mányi Gusztáv), kik szerepüket igen helyes felfogással domborították ki, de a többiek is u. m. Strömpel János, Tallos Emil, Roska János, Hinger József, Náni Károly jól oldották meg feladatukat. Mindannyiukon látszott, hogy lelkiismeretes nekikészüléssel működtek közre, hogy az előadás minden kiválóan megfeleljen. Az egyesület derék vezetősége pedig örömmel jegyezheti fel, hogy összejöveteleinek krónikáját megint egy szép lappal gazdagította. — A közönség soraiban az előadást megjelenésével tisztelte meg püspök urunk ő méltóságáé vendégeivel és udvari papjaival, ott láttuk Zomora, Tamási, Imets és Kovács kanonokot, a város polgármesterét. stb. Az előadás végeztével tánc következett, melyben szép egyetértéssel mulattak el az úri és polgári osztály tagjai.

— **A csiksomlyai gimnázium** áthelyezési ügyében ezt olvassuk a „Csiki Lapokban”: Ha csak a politikai viszonyokban beállott újabb fordulat akadályául nem szolgál a kérdés megoldásának, a csiksomlyói főgimnáziumnak Szeredába való áthelyezése komoly törekvése tárgyát képezi a illetékes tényezőknek. Erre vall a válás- és közoktatási miniszternek még a válasz-

tások előtt, vagyis január 24-ről kelt azon rendelkezése, melyben tudatja, hogy mielőtt a csiksomlyai róm. kath. főgimnáziumnak Szeredába való áthelyezése, valamint az intézet állandó évi segélyére vonatkozó szerződés ügyében érdemlegesen dönthetne, szükségesnek tartotta az itteni viszonyoknak a helyszínre való tanulmányozását s mind az erdélyi róm. kath. státussal, mind Csilvármegyével, valamint a Szereda várossal való érintkezés felvételét. E végből Kunecz Elek kolozsvári tankerületi főigazgatót miniszteri biztosi minőségben kiküldötte azzal a meghagyással, hogy külön meghatározandó napon a helyszínre szálljon ki s ott tárgyaljon a vármegye közönsége, Csikszéreda város és a róm. kath. státus küldötteivel és Szeredába való megérkezése idejéig az érdekeltekkel egyetértőleg állapítsa meg. Értesülésünk szerint a tankerületi főigazgató már értesítette is az érdekelteket hatóságokat arról, hogy a tárgyalást ez évi április hó 26. és 27-én óhajtaná megtartani.

— **Az Alsófehérmegyei Tört. Régészeti és Termud. Egyesület** az alábbi felhívást adta ki, melyet melegen ajánlunk olvasóink pártoló figyelmébe. „Ezen egyesület az 1887. évben alakult. Létesülésének indokául szolgált a kornak szellemi irányzata, mely míg egyrészl a történelem, régészet és természettudomány általános ismeretét népszerűsíteni és az emberek élénk tudatába átvinni, nemcsak az iskola útján, hanem társadalmi úton is törekszik, más részről a legmelyben kíván behatolni elődeink életének történetébe s a minket környező természetnek megismerésébe. S ha ennek szükségességét érzik más országok népei, kiket a művelődés terén az önfentartás harcai nem gátoltak, úgy többszörösen kell, hogy ezt a szükségességet érezzék hazánk népei, kik az önfentartás harcai által évszázadokon át akadályoztatva, csak a legújabb időkben fordíthatják erejüket e három nevezetes tudomány-körnek, mint a hazaszeretet és művelődés emelésére igen alkalmas tényezőinek ápolására. Ennek a szükség-érzetnek tudata hozta létre hazánkban oly nagy számmal a miénkhez hasonló célú s már több év óta igen sikeresen működő társulatokat. A vármegyéik intelligens lakossága adta meg nekik a sikeres működésre a szellemi és anyagi erőt. Feladatuk a kutatásban főként a vármegyéik régi és újabkori történelmének s a megyék természeti viszonyainak megismerésére irányul. Ezen általános szellemi irányzat hatása alatt létesült egyesületünk és ezen hazafias feladatra vállalkozott egyesületünk, midőn arra törekszik egyrészl, hogy a művelődés elősegítésére igen alkalmas történelmi és természettudományi érteket és ismereteket fejlessze, más részről pedig a megye kétségbevonhatatlanul szép múltjának történelmi eseményeit, szép és gazdag természeti viszonyait kutatván és ismeretessé tévén, azzal erősítse bennünk a megye és haza földje iránti szeretetünket és lakói iránt való becsülésünket. Reméljük, vármegyénk sem fog ott hiányozni, a hol hazafias kötelesség teljesítéséről van szó. Minél több szellemi és anyagi erővel rendelkezik e társulat, annál sikeresebben oldhatja meg feladatát. Ezért kérjük megynk minden egyes tagját és lakóját, szíveskedjék az ilyen tagjává lenni s ezáltal annak úgy szellemi, mint anyagi erejét fokozni. Hazafias üdvözlettel Csató János, egyesületi elnök. Dr. Kóródy Péter, egyesületi titkár.

— **Nyilvános köszönet.** P. Lukács Ádám bööi lelkész halás köszönetet mond tekintetes Dániel Ferenc nagybírtokos és főgondnok úrnak és kedves családjának azért, hogy a bööi templom felszereléséhez újabban is bőkezű ajándékaival hozzájárult. A templomot nemcsak pénz-

zel segítette mindenha, hanem közelebről egy mellékoltárt is emeltetett, értékes öröklámpát, több egyházi ruhát, füstölőt, tömjéntartót szerzett. Isten fizessen meg a nemesen érző és gondolkodó családnak.

— **A Gyulafehérvári Kath. Kőr.** f. hó 5-én d. u. saját helyiségében népes választmányt ülést tartott. A választmányunk legfőbb feladata a megtartandó közgyűlés előkészítése volt. Ez okból élénk érdeklődéssel hallgatta meg a pénztáros részletes és gondos előterjesztését, melynek alapján megállapította a közgyűlés elé terjesztendő évi költségvetést is.

Megbeszélte továbbá a választmány a közelebről megtartandó műsoros estély, valamint a farsangi családi összejövetelek módozatait. Itt kell felemlítenünk, hogy egy ilyen kedélyes összejövetel már volt a körben e hó 2-án, amely a tagok és családjaik élénk részvétele mellett a legkedélyesebben, fesztelen barátságos hangulatban folyt le.

Ez az első összejövetel is bebizonyította, hogy az ezen estélyekhez fűzött cél: az összejövetelek tartozandóság érzetének ápolása — a legszebben megvalósulhat.

Tekintettel a kör számos vidéki tagjának érdeklődésére s tekintettel a kör anyagi helyzetének gyengeségéről elterjedt célozatos hírekről, jónak látjuk a kör pénztárosának részletes jelentését — amely számadataival elég ekesen es meggyőzően beszél — a nyilvánosság elé hozni:

A gyulafehérvári kath. kőr. 1904. évi pénztári forgalmát és mérlegét a következőkben ismertetem: Mindenek előtt meg kell jegyezni, hogy arra való tekintettel, hogy a kör működését csak 1904. április hó 1-én kezdte meg, a mérleg nem egy egész év, hanem csak 9 hónap kezelését es eredményét tünteti fel.

A múlt évben volt 114 rendes, 26 helybeli és 28 vidéki pártoló tag. Ezeknek tagsági díja 1355 kor. 50 fill. A tagsági díjakból befolyt 1280 kor., hátralekban maradt 91 kor. 50 fill. és a folyó év javára túlfizetett 16 korona. A hátralek az előírásnak nem egészen 7%-kat teszi.

Két alapító tag 600 korona tartozására befizetett 160 koronát, a hátralek 440 korona alapszabályunk értelmében 4 év alatt törlesztendő.

Önkéntes adományokból befolyt 569 kor. 02 fill. Hírlapok elárusításából befolytunk 24 kor. 04 fill. A társas játékok jövedelmezték 298 kor. 07 fill., mely bevétellel szemben a kiadás 28 kor. 36 fill., és így mutatkozik ezen címen tiszta jövedelem 276 kor. 47 fill.

Nyilvános mulatságaink, (habár a múlt évben csak kettőt rendeztünk a kör), 459 kor. tiszta jövedelmet eredményeztek, mely eredmény, tekintve, hogy a kör a gyulafehérvári társadalomban sok ellenáramlattal kell hogy megküzdjön, igen fényesnek mondható.

Az összes bevétel volt 2988 kor. 43 fill., ehhez a beruházások fedezésére felvett 1400 kor. kölcsön mint átmeneti bevétel hozzáadva, mutatkozik összes bevétel 4388 kor. 43 fillér.

Ezzel szemben rendes kiadásaink a következők:

Házbérre 466 kor. 67 fill., világításra 167 kor. 21 fill., hírlapokra 203 kor. 10 fill., kártya beszerzésére 28 kor. 36 fill., nyilvános mulatságok költségei 198 kor. 30 fill., fentartás és kezelés 311 kor. 53 fill., fűtésre, miután a fűtési anyagot még nem fizetük ki 14 kor. 40 fill., összesen rendes kiadás 1389 kor. 57 fillér.

A kölcsön és kamat törlesztésére befolytunk 285 kor. és beruházásokra 2570 kor. 50 fill., összes kiadásunk 4244 kor. 73 fill. A társas maradványunk 143 kor. 70 fillér.

Zsenge korát élő egyesületünk élet-

ságát legszembeötlőbben a következő számok tüntetik fel: 9 hónap leforgása alatt, a mikor még a kezdet nehézségeivel is meg kellett küzdenünk, képesek voltunk beruházásokra 2570 kor. 16 fill. fordítani, mely összegből, ha levonjuk az 1150 korona terhet, marad azaját erőnk-ből és jóakaróink támogatásából szerzett vagyon 1420 kor. 16 fill. és ezen összesen kívül módunkban volt 1389 kor. 57 fill. rendes kiadást fedezhetni és számodásunkat 143 kor. 70 fill. pénztári maradvánnyal lezárni. Mergünk pedig 3670 kor. 32 fill. vagyonnal szemben 1882 kor. terhet mutat és így, miután oly szerencsések voltunk, hogy könyvtárunk, önkéntes adományok folytán vagyonunkat 256 kor. 50 fill. szaporította, nyereségünk 1788 kor. 32 fillér.

Ezen fényes eredményt leginkább annak köszönhetjük, hogy a kezdet nehézségeivel küzdő fiatal egyesületünket kegyes védnökünk méltóságos Mailáth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök Úr — az erdélyi egyházmegyei papság és velünk rokonszenvedő közönség lelkes támogatásban részesítette. Ezek után a legszebb eredményekkel tekinthetünk a jövőbe.

Kryzewszky Géza,
pénztáros.

— **Felszólítás.** A budapesti kir. m. tudományegyetem hittudományi kara a jelen évben a Horváth-fele alapítványból jutalmazhat oly egyházirodalmi jeles és hasznos műveket, melyek az 1901. 1902. 1903. és 1904. években megjelentek. A megjelent művek beküldés nélkül is pályázhatnak ugyan, mégis az eljárás megkönnyítése és esetleges feladás elkerülése végett felkérem az illető szerzőket, sziveskedjenek a nevezett időben megjelent egyházirodalmi műveik egy-egy példányát a hittudományi kar dekanájához lehetőleg mennél előbb beküldeni. Budapest, 1905. február 8. Dr. Kiss János a hittudományi kar e. i. dekanja.

Felhívás előfizetésre.

A „Közművelődés“ pályafutásának huszonnyolcadik évét járja.

Mit jelent ez? Nagyon sokat. Jelenti azt, hogy huszonnyolc év előtt is, amikor született, szükség volt rá a hogy huszonhét évén át ez a szükséglet állandóan fennállott. Mäskülömben szép csendesen kimúlt volna.

Hosszú idő alatt sok vihart állott ki s e viharok közepette fenntartotta magát. Törhetetlen hűséggel, nem ritkán nagy üdözetekkel szolgálta egyetemes egyházunk, egyházmegyéink, drága hazánk érdekeit.

Azok az okok, amelyek eddigi fenntartását szükségessé tették, nemcsak meg nem szüntek, hanem gyarapodtak.

Csak körül kell néznünk, csak látnunk kell. A farkasok mind nagyobb és nagyobb farkakban, mind éhesebben és vakmerőbben kullognak az akól körül. Szét kell ütni e fenevadak között.

A „Közművelődés“ a maga körében ennek a feladatnak akar élni. Nyíltan és bátran akar küzdeni külső és belső (fajdalom ilyenek is vannak) ellenség ellen.

A „Közművelődés“ az egyház és a nemzeti függetlenség védelme mellett azt is célul tűzte ki, hogy egyházmegyéinkben a kath. családoknak hétről-hétre szívesen látott vendége, üdvös szórakoztatója legyen.

Megvalljuk, hogy ezen említett feladatok megoldásának sulvát magunk érezzük legjobban.

Olvasóinknak erkölcsi és anyagi támogatása szükséges hozzá. Ezt kérjük tőlük, hivatkozva Püspök urunknak egyik körlevelében hangoztatott szavaira: „Akinék tehetséget adott az Isten, az jobbra nem használhatja, mint írásra; akinek pedig erre tehetsége nincs, az legalább anyagilag támogassa a keresztény sajtót.“

Mi mind a kettőt kérjük.

Nem szerényletség ez tőlünk, mert nem magunknak kérjük, hanem a köznek. Mi viszonzásul mindent elkövetünk, hogy a támogatás arányában olvasóink, pártfogóink jogos igényeit kielégíthessük.

Programunk a régi. A keresztény világnézetnek s az ezen alapon álló nemzeti politikának voltunk s leszünk harcosai.

Bizalommal nyitunk tehát ismételtén lapunkra előfizetést.

Az előfizetés díja egész évre . . . 8 kor.
Félévre . . . . . 4 . . . . .

R. k. tanítók és kántortanítók, kérésre, kedvezményben részesülnek.

A szerkesztőség.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* A kereszt iskolája. Harom egymásutári éven nagybőjti elmélkedéseket tartottam a nagyvárdi Szent László templomban az Úr Jézus Krisztus kinszenvedéséről. A három évi ciklus 18 elmélkedést ölelt fel; — az első hat a kinszenvedés előzményeit tárgyalta, a második és harmadik ciklusban a keresztút állomásaihoz fűztem elmélkedéseimet. E nagybőjti elmélkedéseket A kereszt iskolája cím alatt összegyűjtve sajtó alá rendeztem s február közepén kerül ki a nagyvárdi Szent László nyomdából. A 10—12 ives esimes kiállítású füzet ára 2 korona (vidékre 2 korona 20 fillér.) Nagyvárad, 1905. febr. 2. Dr. Vueskies Gyula, sz. széki ülnök, plebános.

CSARNOK.

Inter duos litigantes tertius gaudet.*)

Egy iskolai dráma. 5.

(Folytatás.)

Harmadik jelenés.

Az Öreg Várhelyi, Irnoki és Tsalóközi.

Várhelyi. Legkötelesebb szolgálja Tsalóközi Uramnak! Tsalóközi. Térdig hajlott szegény szolgálja Várhelyi Uramnak. Mi jó hírrel bővelkedik Várhelyi Uram? Irnoki (Széket tesz az Öreg Várhelyinek.) Várhelyi. Azzal, hogy most örömet leteszem tisztségemet, midőn Fel-séges Urunk kegyelméből azt választhatom helyembe, a' ki nékem tetszik; azzal is könnyebben viselhetem öregségemnek súlyát. Irnoki. Ez ugyan ritka pelda Országunkban. Tsalóközi. De meg is érdemelte Várhelyi Uram azt a' kegyelmet, annyit Esztendőikig való Polgári Kormányozásáért. Mindenütt emlegetik Várhelyi Uramat, hogy bölts és tudós, jó igazgatója volt a Városnak. Várhelyi. Már hijában elért a' sok péntek. Nagy már erőmhöz képest a' teher; tsak egyedül azon gondolkodom, ki olyan legalkalmasabb az én tisztségemre. — A' Kantsukai kapitány erővel tolyta magát; a' Kalapinyi Akadémikus Doktor is minden módon ajánlja magát. Már most nem tudok elegendő tanácsot adni magamnak. Mit illik kegyelmetek? Tsalóközi. Biz én úgy vélekedem, hogy egyik sem arra való, mert Kan-

tsukai Kapitány valóságos furaboldond: Kalapinyi meg igen belé merült a' Tanuságba, a' törvényt is még Görögül tisztán. Várhelyi. Hát ki volna más? Tsalóközi. Hát Öveldi Uram. Tsalóközi. Hát Öveldi mit vétett? Irnoki. Azt, hogy igen együttü Ember, Deakul se tud jól. Azért inkább vagy a' Kantsukai; mert az gazdag és hatalmas; vagy Kalapinyi, mert az Deakos Ember. Tsalóközi. Hiszen a' Köz Nép igazgatásában úgy se szoktunk Deakul beszélni. Várhelyi (Hallja, hogy Kotzogatnak.) Nézzé meg Irnoki Uram, ki van oda ki. (Tsalóközihez.) Tsak valami hálaadó emberre találék. Irnoki (Megnézi az ajtót.) Tsalóközi. Ó édes Várhelyi Uram! már kihaltak a' hálaadó emberek; már jóért jöt ne várj. Irnoki (Vissza tér.) Kalapinyi Uram kíván jönni udvarlására Polgár Mester Uramnak. Várhelyi. Hadd jöjjön be. Tsalóközi. Sajnálom, hogy tovább nem maradhatok, leghivebb szolgálja. Maradok az Urnak.

Negyedik jelenés.

Kalapinyi, Várhelyi és Irnoki.

Várhelyi. Hozta Isten Kalapinyi Uramat. Kalapinyi. Gaudio, nec non laetitia salit cor meum. — Örvedek s örömben szívem ugrándozik, hogy Tekintetes Consul Uramat jó egészségben láthatom: — Omnis Civitas uno ore megvallja, hogy Tekintetes Jó Polgár Mester Uramnak szívében vis quadam magnetica vestrum, mellyel az embereket magához vonzza. Követem, hogy modo vulgári nem beszélhetek; mert már a' mostani Filozofusok a' magnetismust non per attractionem, hanem per vim centapetam in ratione quadratorum inversa explicálják. Irnoki. Tsak nem titkolhatja a' tanult ember az okosságát! Várhelyi. Irnoki Uram széket ide (Széket hoz Irnoki), tessék leülni. Sajnálom a' Uj Deakságát, hogy nem érthetem. — Mitsoda Ujságokkal bővelkedik Kalapinyi Uram? Kalapinyi. Mero, monstra, horrenda, et ingentia, semmi jót sem hall az Ember. Irnoki. Biz, azt mondják az emberek, hogy soha ilyen időt nem értek; már most olyan petákos Deák abéztét nem is igen árulnak. Várhelyi. De hallja Keqyelmetek, jobb volt annak előtte, mint most — bővebb esztendők jártak annak előtte, mint mostan. Kalapinyi. Me hercle! én is tsak a' régi Autorokat mutálom. — Holnap után Deo volente publica disputatiót tartok egy Akadémikus ellen, a' ki a' Togám praetextám a' Laticlavával confundálta. Irnoki. Az előtt már második Oskolában jól tudtak Deakul, de most. — Kalapinyi. O tempora, o mores! úgy elhatalmosodott az ignorantia. De ime egy könyvecskével kedveskedem Polgár Mester Uramnak, mellyben ad evidentiam demonstrálom, hogy magna est differentia calcei Romani ab Hetrusco. Várhelyi. No e' bizony szép könyvecske! (Kotzognak oda ki.) No, ki van oda ki? Irnoki Uram nézzé meg. (Irnoki az ajtóhoz megy.) Bizony nem győzőm tsudálni, mely okosságát, felét is alig értettem. Irnoki. (Visszajön) A' Kantsukai Kapitány udvarlására jött Fő Polgár Mester Uramnak. Várhelyi. Erresszük be! Kalapinyi. Mit akar itt Kantsukai. Várhelyi. A' mit kegyel-med.

(Folyt. köv.)

A szerkesztő üzenetei.

Sz. I. Bármennyire is igaz van, sorait ezuttal nem teheljük közé. Ez idő szerint annyira telve vannak a szívek indulattal, hogy könnyen félremagyarázásokra adnánk alkalmat. Majdan csendesebb időkben — talán — szóvá tesszük.

Pályázati hirdetés.

A gyulafehérvári püspöki papnövelde birtokai Oláh-He-repe és Oláh-Gírbó községekben haszonbérbe adnak **1906. évi január hó 1-től** számítandó 6, esetleg 12 évre. A pályázatok írásban a papnövelde igazgatóságához nyújtandók be **1905. évi április hó 1-ig**. A bérleti szerződés minden pontja szigorúan lesz betartandó.

Főbb feltételek:

- 1) minél nagyobb évi haszonbér;
- 2) az évi haszonbér biztosítására éppen annyi készpénz teendő le a papnövelde pénztáránál, a mennyi az évi haszonbér.
- 3) a haszonbérletből származhat bárminő perek költségeinek, valamint a haszonbérlet birtokokon előállható bármily károknak fedezésére biztosítékul leteendő 10.000, irva tízezer korona akár készpénzben, akár elfogadható értékpapirokban, akár ingatlan vagyonnak tekkönyvileg első helyen való leköltésében;
- 4) bérlet köteles télen-nyáron allandóan egyik birtokon lakni, a másikon pedig beesületes, szakértő és rendszerető gazdatisztet tartani; ha maga személyesen nem lakik ott, köteles évenként külön e címen a papnöveldeinek fizetni 1000, irva Egyezer koronát; ha a másik birtokon nem tart kifogástalan gazdatisztet, e címen köteles a papnöveldeinek külön fizetni 500, irva Ötszáz koronát minden évben;
- 5) köteles bérlet saját költségén minden lakóházat festetni és tisztán tartani; továbbá köteles saját költségén minden kerítést, kaput, hidat, ajtókat és ablakokat mindjárt kezdetben kijavítani, allandóan jó karban tartani és a bérlet végén így visszaadni.
- 6) nagyobb javítások költségeinek egyharmadát, újabb építkezések költségeinek felét bérlet köteles fizetni minden egyes esetben;
- 7) az oláhgírbói tagosított birtokon köteles bérlet saját költségén jó istállót, jó cselédházat, jó kútát és jó kerítéseket építtetni s a bérlet végén azokat jó karban az intézetnek átszolgáltatni;
- 8) köteles bérlet saját költségén mindkét birtokon a szőlőket amerikai ojtott nemes vesszőkkel teljesen újraültetni (minden évben legkevesebb egy holdaf) és a bérlet végén teljesen jó karban hátrahagyni; ellenkező esetben a megbecsült kárt köteles megfizetni.

Kelt Gyulafehérvárt, 1905. február 11-én.

A papnövelde igazgatósága.

Versenyárgyalási hirdetés!

Az erdélyi püspöki javadalom gyulafehérvári majorjának áthelyezése s részben ujjáépítése válván szükségessé, felhívom a vállalkozni kívánókat, hogy **2000 korona** bántpénzzel ellátott zárt ajánlataikat alólirott jószágigazgatóhoz

1905. febr. 26. napjáig nyújtsák be.

Az ajánlatban kiteendő, hogy ajánlattevő a terveket és költségvetést ismeri, valamint az állami építkezéseknél az államépítészeti hivatalok által megállapított szokásos építési feltételeket is, mely utóbbiaknak, valamint a szintén ismert külön feltételeknek az ajánlattevő magát feltétlenül aláveti.

A tervek és költségvetés alólirott jószágigazgatósnál a hivatalos órák alatt betekinthetők.

Fentartja magának a jószágigazgatósnak a jogot, hogy a beérkező ajánlatok között szabadon választhasson, esetleg mind visszautasíthassa. Az ajánlatok felbontása és azok feletti határozat 1905. február hó 26-án d. e. 9 órakor foga az igazgatóságánál adandó megförténni.

Gyulafehérvárt, 1905. február hó 8-án.

Püspöki uradalmi igazgatóság.

Lehetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt is használtassanak, mivel a kellemetlen szag és lassú, ragadós száradás, mely olajfesteknek és az olajlakknak sajátja — elkerültetik. E mellett használata olyan egyszerű, hogy kiki maga végzheti a mázolást. A palló nedves tárgygal feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell különböztetni

színezett szobapalló fénymázt,

sárgásbarnát és mahagonibarnát, mely akáresak az olajfestek födi be a pallót s egyúttal fényt is ad. Ezért egyaránt alkalmazhat régi és új pallóra. Teljesen beföd minden foltot, korábbi mázolást, stb. van azután

tiszta fénymáz (színezetlen)

új pallóra és parkettra: mely esupán fényt ad. Különösen parkettra és olajfestekkel már bemázolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennélfogva nem födi el a famuistrát.

Postacsomag, körülbelül 35 négyszögméter 2 közép nagyságú szobára való) 5 frt. 90 kr. vagy 9 1/2 marka.

A közvetlen megrendelések minden városban, ahol raktáron vannak ide küldendők. — Minta mázolások és prospektusok ingyen és bérletmenten küldetnek. A bevásárlásnál tessék jóvágyezni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok felé utánozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a célnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc

a valódi szobapalló fénylakk feltalálója

és egyedüli gyártója

FÖRAKTÁR:

DAHINTEN VIKTOR

vaskereskedésben GYULAFEHÉRVÁRT.

A Dr. SCHMIDT fő-torz és tisztiz- orvos-féle

FÜLÖLAJ

gyógyít időszakos süketseget, fülfájást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül kapható üvege 2 frt a Dr. ROTCSHNEK EMIL gyógyszerárában. DEBRECZEN.

Liliment. Lapsici Comp.,

Richard-féle Hergely Páló Expedier.

Ezen elismert kitűnő és tulajdonosilag bedöröszölési használt háziszó bevaszálásnál, — a mely minden gyógyszerárában kapható, — mindig figyelemmel legyünk a „Horgony”-vedj gyre

Siker hirdetésekkel

csak a hirdetések célszerű fogalmazásával, megfelelő tipografiai alak-javval és az alkalmas újságok helyes megválasztásával érhető el. Ennek elérése céljából forduljon **Mosse Rudolf Hirdetési Irodájához Budapest, IV. Ferenciek-tere 3.**, ezen iroda a siker előérése szük-ségei felvilágosításokkal díjmentesen szolgál. — Csak az újságok eredeti-sorai, nagyobb megbízásoknál legmagasabb árkedvezménynek engedé-lyzése mellett számíthatnak fel; ezen intézet igénybevétele által több nagy előny mellett a hirdetési költségekben megtakarítás is elérhető.

A kinek

eladó **birtoka** van, vagy a ki **birtokot** venni szándékozik, vagy ha eladásra szánt

könyvtára, irodalmi műve, zene eszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képje, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más eszköze van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS**-ben, mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében igen nagy számban forog közkézen.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kap-ható a **szabd. Hattyú gyógyszerár által Majna Frankfurt.**

Hirdetések jutányos árban felvétetnek e lap kiadóhivatalában.

Sürgöny: **Blaskovits Sokszorosán** kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első orszá-
gos műfes-
tészeti és
iparműve-
szeti intézet,
Alapított
1887-ben

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercepprimás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipszmárvány (stucco), keresztek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegé-nyebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

Olajba oltárkép

magas cntm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök beese van és egyszersmind szobadisz, továbbá előnyös nász-, nev- és születésnapj. vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéku szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fenykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e

Nagysága 25×32 35×45 55×65 65×80 75×110 85×125 100×150

Poichromozott fa-szobrok'

aranyozott szellel

magas cntm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ♣ Villamos világítás. ♣ Fürdő.
Telefon. ♣ Társas kocsi. ♣ Kitünő konyha. ♣ Valódi borok.
Kőbányai sör. ♣ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.